

SPECIMEN ANTHROPOLO-
GICUM
ETYMOLOGIAM
HOMINIS,
ADUMBRANS ET DEFI-
NITIONEM;

Quod

Ex Decreto Ampliss: FAC: PHILOSOPH:
Regiae Academiæ Aboënsis,

Sub DIRECTIONE

Pl. Reverendi & Excellentissimi Viri,

Dn. M. PETRI LAURBECHII,
Haecenus Poësios Profess: publici celeberrimi,
nunc autem designati Sacro Sanctæ Theologiaz
Professoris Ordinarii, Praeceptoris & Promo-
toris sui æternâ animi observantiâ deve-
nerandi;

*Liberalis Exercitii ergo ad candidum Erudi-
torum defert Examen,*

S. R. M. Stipendiarius

JACOBUS WENNERGREEN,
Wannersburgo W-Gothus:

Ad d. 31. Martij A. 1688. in Audit. Majori.

ABOÆ, Impr. apud JOR. WALLIUM, A. T.

Pl. Rever. atq; Praeclarissimo Viro ac Domino,
DN. M. JONÆ RUDBERO,
Pastori Lidecopensium nec non adja-
centium Ecclesiarum Præposito fide-
lissimo attentissimoque, Promotori suo
nunquam intermoriturâ veneratione
ætatèm suspiciendo.

ut &

Pl. Reverendo & Praeclarissimo Viro,
DN. M. ERICO OMOENIO,
Pastori in Tunhem meritissimo,
Fautori meo maximo, qvovis obser-
vantiae cultu æternum adficiendo.

Longè Dottissimo Viro,

DN. ANDREÆ E. HAFSI
Philosophiaæ Senioris Magistro non incele-
bri, Fautori perquam colendo, amicitiaq;
conjunctionis per annos non paucos mihi
devincillimo.

Reverendo Viro,

DN. HAQVINO OTTRIIN, Pastori
in Dimbo vigilansissimo, Fautori & Amico
suo non uno nomine honorando.

Spectabile prudentii Politissimo Viro - Juveni,

DN. JEREMIÆ RÆUBBÆ / Regiæ
Camere Logistæ solertissimo, à tenerâ ætate
Amico & Fautori pl. honorando.

SALUTEM & FELICITATEM !

DOMINI BENIGNISSIMI,

I verè admirabilem corporis humani
fabricam crassam saltem Minervam veli-
mus intropicere, deprehendemus eam
inestimabilibus esse instructam organis, do-
tibus, facultatibus. Ingrediamur sacram Pal-
ladis arcem, cerebrum; regiæ illius domus
columnas, atria, sinus quatuor, plexus laby-
rintheos, nervorum inumeras scaturigines
contemplemur. Hinc solis quoq; portas, ani-
mig; fenestras, oculos consideremus, humo-
ris Crystallini in illis nitorem, tunicarum
contextum, miram muscularum volubilita-
tem; auris tympanum, linguae vires, cordis
ostiola, rivulos hepatis, partiumque omnium
proportionem concinniorem, structuramque
mirificam aspiciamus, inspiciamus, in-
quiramus. Que, cum diffusiùs persequi pa-
gellæ prohibeat angustia, religioso hâc vice pre-
termitto silentio. Non ita pridem nempe, o-
mnia & singula in homine, unico mundi
compendio, Experientissimus ac famigeratis-
simus Dn: Doctor Zilzandij Medicinae Pro-
fessor Ordinarius, in Anatomico quodam sub-
iecto, magno omnium Ordinum confluxui ad

xulum fidi expositi opera. Hac itaq; se mibi
offerente occasione, non possum non mibi im-
pensè gratulari, diem illum tandem illuxisse
lætissimum, quô licet meum in Vos, Fauto-
res propensissimi, testatum facere, & obse-
quiosum animum, & officii promptitudinem,
quibus nihil præstantius ab illo expectari pos-
sit, cui pro tantis in se meritis remunerando
vires fortune invidia præsciderat. Et quo-
niam mibi grata simplicitas fuit, gratias brevi-
tas, quâ meam Vobis approbare voluerim debitâ
observantiâ, eâ de causa, non tam respicite doni
hujus bilitatem, quam animi mei promptam vo-
luntatem; & à virulentâ malevolorum Eum
adserite dicacitate, qui non cessabit seriis Deum
precari gemitibus, ut Vos valerudinis prospe-
ritate, robustâ corporis habitudine, omniq; bo-
norum cumulo clementissime usque beare di-
gnetur:

Tuam Amplitudinem

Vestræq; Dominationes

submissè colens

J. WENNERGREEN,
A. & R.

I. N. 3.

SECTIO I.

Οἰομαλογίαν exhibens.

§. I.

 vandoqvidem in nominis cuiuslibet accuratiori expositione primam facit paginā genuina nativaque vocis derivatio, nobis etiam in natales Vocabuli Homo, eandera ob causam, est inquirendum. Ratione enim nominum indiscutiblā, discentes facile possunt turbari; Hac verò discussiblā, facilius in rei provehimur perceptionem. Iccircò origine ejusdem examinatā, dissensio-
num prætextus non multum laboris pariet nobis ad πραγματολογίαν devenientibus.

§. II.

Prima sententia, eaq; Antiquissimo-
rum nec non gravissimorum Scriptorū,
affirmat hominem ἐτυμολογίαν trahere
ab *bumo*, in quibus Varro veteriorum
haud minimus nomen suum profitetur.

A

Huic

Huic quoque vocis origini album addit
calculum Doctissimus latinorum La-
ctantius, inquiens: *Corpus hominis ex hu-
mo factum, unde homo nomen accepit.*

§. III.

Secunda sententia est virorum non
minus, ac prænominati, eruditio[n]is cla-
rissimæ, nimirum Grammaticorum &
Philologorum, adserentium Vocabulum
hominis esse natione Græcum, utpo-
te ab ὁμοῖος, quod significat similem, &
ὁμώνυμος, οὐκεῖ, similiter. Nos autem nihil
heic detractum volentes auctoritati Ma-
jorum nostrorum, eos saltem nomina-
mus, qui in originatione hâc infelicius
se videntur gessisse, in quorum nume-
ro Cael. Rhodig. habet Quintilianum,
juliumque Cæsarem Scaligerum. Et licet
hæc παρωνυμία à veritatis semitâ non-
nihil aberret, longius scilicet petita,
& nihil faciens ad hominis appellatio-
nem; Nihilominus extra nugationis
aleam ponendi sunt tanti Auctores,
præsertim si cum imperito adversario
& germanas vocum significationes i-
gnorante ipsis sit negotium. Siquidem
in hanc

in hanc sententiam potius incidisse in-
viti, quam venisse sponte videntur.

§. IV.

Variis variorum, eorumque celebriorum
Philologorum viretis acutiore mentis
oculo lustratis, non aliam sententiam
heic aptiorem esse censemus eâ, quam
sacrarum literarum Pandectæ nobis
suppeditare videntur, quæ omni exce-
ptione majores ~~trupor hominis~~ ab humo
descendere dictitant; & quidem Gen:
2: 7. verba sic habent: *Formavit Do-
minus Deus hominem de limo terre*, &c.
& Cap. 3: 19. item Cap. 18: 27. reperi-
untur priori adstipulantia dicta. Qui-
bus genuina ponit Anshelmus: *Gott
hat die Menschen wunderbarer weise
erschaffen/ Adam ohne man vnd weib/
aus einen erdenklos/ Evam ohne eine
weib aus des mannes Riebe, die andern
Menschen hernacher alle vermittelst
Vater vnd Mutter/ &c.* Quæ tam pie
dicta calunia ipsa non potest calumnia-
ri. Hanc itaque omnibus aliis palmâ præ-
ripientem opinionem, omniumque rece-
ptissimam & usitatissimam, non possumus

non

non acceptare; quippe alio vocabulo hōmo Terrigena dicitur, quasi ē terrā genitus. Hæc quippe derivatio seu denominatio, nobis in memoriam revo- cat fragilitatem, humanitatem, humilitatem, mortalitatem, imò omnes generis humani calamitates: ut eleganter admodum scripsit Divus Augustinus, in omnium persona hominum:
Sum cæcus, pauper, nudus, plurimis necessitatibus subditus, ignorans introitum & exitum meum. Miser & mortalis, cuius vita fragilis, vita caducā, vita, quæ, quanto magis crescit, tanto magis decrescit: quanto magis procedit, tanto magis ad mortem accedit. Erubesce ergò superbe cinis: Deus se humiliat & Tu te exaltas.

§. V.

Homo Hebræo Idiomate ab ipso rerum omnium auctore ADAM est nuncupatus, quod quoad corpus ē terrā subrufā, uti quibusdam placet, formatus, & inde à Deo ipso ita vocatus fuit, Gen. 4: 2. Si ulterius Lexicographos Hebraicos consulamus, commode se nobis offert nomen verbale

Ae,

ÆNOSCH, quod hominis post lapsum conditionem exponit, hominemq; miserum & mortalem denotat, deductum à verbo ANASCH *mortalis* fuit, morbo desperato laboravit &c. quod nomen, ut id est, exprimit conditionem nostram, & designat hominem fragilem, ærumnosum, morbidum, mortalem; qvod Græci effeant per θροτός. θυτός. Et si præfigatur MΕM, inde habemus Germanice Mensch, & nostro Svetico sermone, additis paucis literis, Menschenſta.

§. VI.

Nomenclaturam Græcam qvod attinet, nemo, græcas qvi Bibliothecas vel per transennam inspexit, potest ignorare, dictionem ἀνθρώπος esse decompositam, vel ab ἀνθρώπῳ ἐπωνυμίᾳ atten-*te considerans*, qdæ didit; ἀνθρώπῳ propriè video, ἀνθρώπῳ suspicio, contemplor, per metaphoram, considero, perpendo; vel ab ἀνω τρέπεσθαι ὑπα, sursum vertens faciem.

Prior notatio Divinum illum Platonem Cratylo habet auctorem; Posterior erò sumnum maximumque Poëtam Ovidium, de Deo πάγκλιση sic canentem:

Pronag.

Pronaq_z cum spectent animalia cæteraterram,
Os homini sublime dedit, cælumq_z tueri
Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus.

§. Vll.

Titulos honorarios, qvibus auctores
optimæ notæ hominem maestant, alto
involvere silentio piaculum est & reli-
gio. Inter alios Pythagoras ipsum μί-
τρον ἀπάρτων, Plato Θαυμα Θαυμάτων, Eu-
ripides μίμημα δαιμονίων. Plinius Mun-
di Epitomen, Natureq_z delicias, nuncupâ-
runt; alii aliis honestis Elogiis eum
decorârunt, utpote mundi superioris & in-
ferioris copulam, Synopsin aeternitatis, τέλος
ἀπάντων. Φύσιν ἀποτελεσσόμενην, imò θεὸν
ὄργατον. Aliis μικρόκοσμον, i. e. parvus
mundus, heros naturæ & Mundi Dominus,
Nature omniumq_z rerum naturalium Com-
pendium dicitur. Qvin imo nobilissi-
mus animalium homo appellatur, qvi
tanquam Dominus omnium, in refer-
tissimum universitatis theatrum postre-
mò introductus est, quem etiam, præ-
missâ deliberatione, creavit Deus, &
quidem ad imaginem suam, unde præ-
stantia

stantia elucescit hominis. Plura hominis vel momenta, vel etiam descriptiones desiderans, adeat Praeclariss: Dn. Profess. Achrelii *Contemplat. Mundi*, nec non ejusdem Oratoriam, p. 18.

SECTIO II.

De Hominis Definitione.

§. VIII.

Enodationem ὀνοματώδη seu appellatio nem hominis excipit definitio ejusdem ἔσιωδης & quidditativa. Verum ut viam ingrediamur ab insidiarū fraude quodamodo liberam, primū tollenda venit ambiguitas Definiti. Accipitur enim *homo* 1. νυεῖως, s. univocè pro eo, quod constat ex corpore organico humano, & animâ rationali, 2. ἄχυρως, s. æquivocè pro eo, quod vel hominem repræsentat, & sic *homo pictus* nomine insignitur hominis; vel qvod præ se fert esse, aut fuit *homo*, qualiter *homo mortuus* dicitur homo. Acceptio prior nobis in deliciis est, posteriore relictâ,

§. IX.

Ulterius expendendum venit, *vocem hominis νυεῖως* sumtam ad huc dupli-

ter posse capi: vel pro individuo, scilicet *Petro*, *Paulo*, &c. qui componuntur ex hoc corpore & ex hâc anima rationali; vel accipitur vox homo, prout significat naturam specificam, quæ de pluribus numero differentibus potest prædicari, qvomodo homo dicitur esse species, & ejus individua, *Plato*, *Aristoteles*. Pro hujus rei firmiori fundamento, non alienum videtur porrò ita distingvere, quod hominem pro naturâ humana sumendo, iterum dupliciter possit intelligi: 1. Quantum ad principale suum significatum tantum: de primario enim suo significatu ipsam significat naturam, & de connotato individuum; 2. Quantum ad suum connotatum cum principali significato simul, ponderari potest, qvâ ratione res se habet, si individuum qvis accipiat & præmanibus sumat. e.g. *Petrum* in quo habes & hunc hominem, & in hoc homine humanam naturam, alias omnibus humanis individuis communem. Nos autem hic loci in hominis scientiam inquirentes, Hominem proprincipali

suo significatu, designantem humanam
naturam præcisè spectatam, sumimus;
utque rem universam in summam con-
traham, pro tali significatione, quâ de-
notatur substantia ex corpore organi-
co animâque constans rationali, vel ut
alias loqui amamus, qvæ est animal ra-
tionale, & prout est animal rationale,
sine intuitu inferiorum, sub naturâ com-
muni contentorum, qualia sunt indivi-
dua humana, utpote qvorum nulla est
scientia, qvæ propterea in scientiis non
curentur seu attendantur.

S. X.

Si vocem *Homo* pro individuo seu in-
dividuis sumamus, non negamus ho-
minis varios occurrere status, à qui-
bus tamen in *Anthropologiâ Physicâ*
nobis est præscindendum. *Hominem* spe-
ctari posse nunc absolutè, nunc restri-
ctè, nunc Politicè, nunc Theologicè,
absit à nobis reticere. Quibus statib⁹
valere jussis, nè in messem omnino a-
lienam manum mittamus, talem poni-
mus & damus definitionem, calculo
omnium tām Metaphysicorum, quām

Physicorum nullo non tempore com-
probatam: *Homo est animal rationale.* Ge-
nus in hâc occurrit *animal*, in qvo ho-
mo cum animalibus brutis convenit.
Differentia est rationale; Per hoc enim
ab animalibus brutis differt. Hic non
imus inficias, Vocem animalis bitariam
posse sumi. 1. *Latiū quodammodo secun-*
dum vocis impositionem & rationē imponendi,
& sic omnia animam habentia nomine
veniunt animalis. 2. *Strictius & secun-*
dum usum receptum, atq; sic illa dici
svevere animalia, qvæ habent non sim-
pliciter animam, sed animam sentien-
tem. Hujuscē definitionis vel Patro-
nos, vel hostes amicabili colloquio pu-
blico reservamus. Falx quidem esset im-
mittenda ulteriū in luxuriantem hunc
agrum, verū cum pīgeat abortivos oīi
mei fructus in mediū adferre, sumptuūq;
penuria vetet de nobilissimā hâc mate-
riā gestientem longiorem texere telam;
Tu itaq;, ingeniose Lector, fac, nē
asperè nimis luam, sicubi calamus titu-
bavit gracilis, boniq; hæc consule, do-
nec aliquid præstantius Deus dederit.
Et siqvidem sine

Sine Divino Lumine;

Nihil est in homine,

*Domine, da mihi nosse Te & nosse Me.
Tibi igitur, o sancta Trinitas, qui hoc
qualecunq; ipse cœpisti, ipse direxisti,
ipse perfecisti, sit decus, laus & perennis
Gloria!*

PORISMATA

I. Philosophiæ primæ subjectum
maximè adæquatum salutatur
Ens quatenus Ens.

II. Unam eandemq; vocem, in u-
no Axiomate simplici, fovere
sensum duplicem, alterum pro-
prium, alterum verò figuratum,
falsum est.

III. Metonymiam effecti pro cau-
sâ occurrere in dicto Tobiae
Cap. 4. ii. *Eleemosyna ab omni
peccato & morte liberat, & non pa-
bitur animam ire in tenebras,* im-
probabile est.

IV. Usurarius quæstus in moder-
ato usu, nihil minus quam illegi-
timus

timus aequiriendi modus est, &
naturali æquitati disconveniens.

V. Non valent hi syllogismi; qui
amat, paller, hic pallet, E. a-
mat, *vel* sic: si virgo lachabet, pe-
perit, at lac habet, Ergo peperit.

VI. In homine uno unicam dun-
taxat esse animam, eandemq; es-
se formā specificā, firma evin-
cere videntur rationū pondera.

VII. In poenarum irrogatione seu
inflictione, ratio omnino habe-
ri debet Arithmeticæ potius, qvā
Geometricæ proportionis.

VIII. Tò Formale virtutis, καὶ ἀν-
θετικοῦ loquendo, consistere vide-
tur εἰς θόρητι potius, qvām εἰς μεσότητι.

IX. Poëmata Biblica, à profanis,
christiana ab Ethnicis differre
statuimus.

X. Reverā in plantis illi distincti se-
xus, ut in animalibus, non re-
periuntur.

Ad

Ad

Politisimum

Dn. RESPONDENTEM

Anagramma:

JACOBUS WENNER.
GREEN,
NONNE SUBREGERE VACUI?

SUBREGERE est hominis vacui;
regnare sibi ipso
Est generosius, hoc NONNE tibi
melius?

L. Mq.

factum ab

ENEVALD. SVEN,

Q. G. A.

S.S. Theol. Doct.

In Virum Pereximum,
Dn. JACOBUM WENNERGREEN
Westro-Gothum,
De HOMINIS Appellatione & Essentiâ, egregiè
diferentem, Enīyegnum.

Promittunt homines, nec esse qværunt,
Mortales varii; boves & apri,
Vulpes atq; lupi: negotiosi
In rebus minimis & usq; vanis.
Pauci at sunt, *hominis* genusq; verum,,
Et vires proprias, piosque mores,
Qui verè referunt, Deum seqventes.
Non in vestibus hinc & inde pictis,
Non diversicolore plumæ amictu,
Natura est hominis Deique imago:
Sed mentis ratione valde certâ,
Sed planè articulatiore voce,,
Sed cœli superos tuente vultu,
Mens ipsa est hominis notata verè.
Numquid subdubitabit ullus ergò,
WENNERGRENIUS annon usq; certo
Excellens *homo* sitque, Qyidditatem
Vestigans hominis, peritus atque
Athletes teneræ Deæ Minervæ,
Qvando hæc omnia differit probatq; ?

Amico animo Patriota scripsit
PETRUS LAURBECCHIUS.

Salve

AMICORUM PRINCEPS,

Pro merito virtutum nunquam non honorende, colende!

Tanta quidem est hominis, rationalis in his terris creaturæ, si tamen terrena adpellari potest, quæ è cœlo originem ducit, natura atque præstantia, ut si accuratè fuerit expensa, nemini ignota esse queat, sed fulgentissimā sui excellētiam latè per orbem dispersgens, non aliis, quā in extremis rerum limitibus circumscribi possit. Ex Sacra paginâ nemo non animadvertisit, haud parum facere ad exaggerandam insignique encomiorum apparatu celebrandam eminentiam hominis præ cæteris omnibus creaturis, quod cum Deus terram, mare, abyssum, cœlum, firmamentum, lucem &c. non nisi jubendo creasset, ipsius verò hominis creationi non absque præviâ deliberatione manum admoverit. Hinc proinde magnum naturæ miraculum, Universique compendium, Homo non im meritò adpellari slevit, in quo ceu in lucidissimo speculo quicquid elegantiae & perfectionis in se continent reliquæ creaturæ, non sine admiracione conspicere ac tueri licet. Præclarè proinde, Patriota egregiè dilecte, fecisti, quod nobilissimam hanc dissertationis materiam tibi elegisti, in quā dum solerter, egregiè & acutè de homine differis, vel indolis tuæ præclaræ indicia

dia prodis, vel eximios studiorum tuorum o-
stendis progressus, vel te assiduè & felicitè sapien-
tum ac Philologorum decreta evoluisse declaras,
vel denique orbi erudito bene notum Te red-
dis. Sicut enim luminis indoles hæc est, ut
nunquam adeò exquisitè obtegi possit, quia
splendorem suum per alias transmittat
partes; Ita veræ eruditionis nitor, etiam
paupertatis onere pressus, pulcherrimam fa-
ciei partem prodit. In obscuro enim hanc fa-
cem delitescere, & que impossibile est ac clarissi-
mum solem radios suos occultare. Hinc i-
gitur titulis & charactere eruditio insigniri
solet, quod unum fortè præmium ejus saluta-
tur. Hinc neutram illis vitio fuit ullo tem-
pore versum, qui literarum scientiâ atque e-
legantioris ingenii dotibus p[ro]x[imo] aliis eminue-
runt, si ad æternitatem memoriarum suarum certos
honorum titulos decenti ambitu appetierint.
In iis, qui literaram & virtutum ergo heic
locorum versantur, tu certè non postremum
Jam Te ostendis; Iecircò meritò Tibi gratu-
lor, gratulor Matri tue & cognatis, quibus
præfixam Te propediem attingere metam gra-
tum erit. Sint & in posterum, precor, omnes
conatus tui prosperi! Vale.

*Amico candidissimo occupatus
paucæ hac dedit*

A. E. H.